

PAB.

67

JOCHS FLORALS

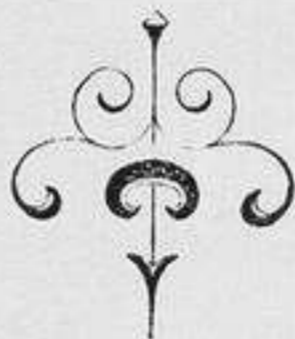
DE

1872.

DISCURS D'EN

JOSEP DE LETAMENDI,

PRESIDÉNT DEL CONSISTÓRI.

Excel·lentíssim Senyor :

SENYORS : Perque volém, perque podém, perque nos omple d'alegría l'ànima, conservém los cataláns la honesta consuetut de reunirnos un cop cada any, en aquest temps de universal efflorescència y dins d'est lloch d'exemplaríssims recorts, pera celebrar una festa essencialment catalana: festa á la qual s'aplega lo més reviscolat del nostre literari planter, lo més crescut dels nostres actuals poetas, lo més florit de nostras gallardas damas, lo més granat dels nostres pensadors, tot baix lo patrocini del Concell de Barcelona y de las Diputacions de Catalunya y presidit per la Vostra Excel·lència; símbol del llas suavíssim que ja fá sigles nos uneix ab la nostra benvolguda Espanya.

Y á fé, Excel·lentíssim Senyor, que si ben de bon grat us oferím la presidència formal en esta festa aném á dir doméstica, no es pas per sol lo fet de cortesia, ó per lo mér impuls d'acatament sino per altra rahò més fònda encara y més plausible, assó es, que en la vostra condició de Governadòr civil hi veyém colcom de catalana essència; puig aixís com la soga que amarra la nau en terra, nò per fèr-la

cautiva, sino per lo pacífich tráfech y lo profit comú de terra y nau, tè un cap nuat á l'argolla del moll y lligat l'altre del bastiment en la proa, així matèix vos, Excel·lentíssim Senyor, com verdadera amarra que sòu de la nostra unitat política, si teniu lo cap subordinat al Estat, devéu tenir y teniu lo cor identificat ab la provincia. Per aquesta rahò, donchs, perque una meytat de la vostra essència política es catalana, vos mirém com de casa. No sòu, nò, per nosaltres del ornament moral d'aquest salò postíssa pèssa, sinò que hi sòu la personificaciò de l'esperit nacional, á tots comú, que aquí se 'ns apareix y que, possehit de un altíssim sentiment de conservaciò, joyòs s'encanta contemplànthi la vida, la salut, la fortalesa de Catalunya, d'aquest utilíssim membre de son propi cós.

Y puig tot això es cért, permés me sia d'esclamár ab tota la viril tendrésa de mon cor català: ¡Germans mèus, ja enguany es arribat lo dòls moment d'entregarnos á la vida de familia! No tot ha d'èsser tráfech y anar y venir en forastèras relacions; no tot ha de consistir en lo conréu de la llèngua castellana ni en lo de las cent d'altras que 'l comèrs ab francésos, alemánys, inglésos, italiáns, turchs, grèchs, danésos, suéchs, russos, nort-amicáns y demès obliga al nostre cada jorn més il·lustrat pais á cultivar. Los pobles, com las familias, experimèntan, de tant en tant, un cert cansánci de viurer ab los altres y pe'ls altres, y llavors trovan inefable plaher, descáns dolsíssim en aquell recullimènt de la vida íntima que refá las forsas morals, fortifica 'l caràcter y nudreix los més nobles sentimentès.

Y en bona veritat creyém, y ningú deixar podrá de regonèixer que Catalunya es pu bèn sóbria en la satisfacciò d'una necessitat tan lle·gítima. Qui, dels trescents xeixanta cinch dias que l any tè, ne dedica trescents xeixanta quatre á la prosperitat nacional, guardántse'n tant sóls un pera recullirse dins sa propia conciència, delectarse dins son propi cor y pèndrer alé per confirmar lo restant de sa existència ab novas honròsas gestas, no dòna certamènt motiu pera que d'egoista ó capficát se 'l moteiji. Lluny, donchs, est Consistòri de presentarse ab ánimo apocat á defendrer's de las críticas y las malas voluntats de que 'ls Jochs florals poden ésser objecte y á sincerarse dels deslleals intents que un jorn á tant noble instituciò fòren acumulats, deu proclamar bèn alt y sens pòr de res ni de ningú, que puig los Jochs florals ván pe'l camí del bè á conseguir lo fí honest que Dèu senyala á la naturalèsa catalana, llur existència y llur esplendòr deuen pláurer á tothom y sobre tot al govern espanyol, de qui nos es

mòlt grat véurer que 'ls aplaudeix y 'ls fa plassa, regoneixèntse lo primèr interessat en que tant laudable institució persistesca ; puig que sa mort, si fòs natural, provaria que Catalunya 's decandeix, y aixó al govern no li convè pas, y si fòs de má irada, de má gubernativa, provaria que 'l govern se torna iních y aixó encara li convè mòlt ménos..... Mòlt ménos, sí; puig que contra las llegítimas expansions de la naturalésa, aixís física com moral, no hi póden gaire los despótichs empenyos, per qual rahò observám que 'ls governs tiráns sólen morir com los fogonistas imprudènts; d'un reventamènt de caldèra. Fà ja alguns anys, un cért govern que, en sa manía centralisadòra, tantost li aná com no n's introduhí un interventòr dintre de cada casa, decretá la prohibició de las comedias escritas en catalá..... y avuy, al cap de tèmps, lo nostre Teatre subsisteix, proporcionánt á centenas de familias lo pa y á mòlts de milers recreació y esbarjo, mèntrés que aquell govern ha desaparegut sèns románder de sòn decret mès que l'eco de la homèrica rialla que tots al llegirlo llansárem. Tal es la sort que Dèu reserva en l'ordre moral á la injustícia; sort consemblant á la que en l'ordre físich esperár podria una pirámide que pretenguès tenirse punta avall per llarga estona. En aquest món, lo que no pot durár, no dura. ¡Benehida sia, donchs, la fé, benehida l'esperansa que, inspiradas per lo poder del bè, nos mouhen á tractar ab caritat á aquells que 'ns oprimeixen! Caritat justa, moralment parlánt, puig que prou flagèll tènén los malvats ¡pobres! en serho.

Per totas aquestas soberanas rahòns, lo Consistori d'enguany, que prèn per norma lo principi de que la fórsa moral es la fórsa de las fórsas, puig es mès poderòsa que la pólvora y mès irresistible que tots los exércits del món, se sènt ab prou ánimo per' abordar de plé á plé la qüestió de la vera naturalésa dels Jochs florals, serénament tractada, ab lo dòble objecte de contribuir á consolidar lo regoneixemènt del drèt d'existència d' esta noble institució y aconsellar á sos aymadòrs que s'afanyen en despullarla d'algunas cosas que póden haber estat fonament racional de crítica, per adornarla d'altras que, mès conformes ab son verdader esperit, pugan captarli las voluntats mès esquerpas.

Siamhi, donchs.

*,
, *

Aixís pe'ls amichs com pe'ls enemichs déu ésser admés com una veritat indisputable que 'ls Jochs florals son l'expressiò de l'esperit de provincia. Ara, donchs, bè; admésa aquesta basa, tothom déu convenir en que restrényer l'expressiò d'un sentiment real, qualsevulla que sia, constituheix teóricament un absurdo y prácticament un desatino. Qui vulla suprimír los ¡ays!, déu acabar ab los dolòrs; qui pretenga ofegar las riallas, déu matar las alegrías. Lo que realment existeix busca sèmpre fèr la seva; á la curta ó á la llarga ahònt hi ha foch hi ha fum, ahònt hi ha aygua hi ha respiralls y gotèras.

Qui, donchs, abolir intènte las manifestacions d'una cosa, déu aniquilar la cosa mateixa; y essent aixís, jo pregunto; si encara que insensát, seria materialment possible prohibir ab decrets los Jochs florals ó escómbrrarlos, com qui diu, d'aquest salò per mès impolítichs médis ¿fòra per cas possible matar lo sentiment catalá, de qui, segons tots convením, sòn l'expressiò espontánea?—Nò.—Y aquest es lo terrèno ferm en lo qual est Consistòri desafía totas las críticas pasadas y possibles, fortificantse ab las armas de la sana rahò darrera los inespugnables murs que li ofereix la mare Naturalésa.

Per tot arréu ahònt hi ha pluralitat de criaturas humanas, náixen los sentiments d'afinitat social per sí mateixos com las herbas oloròsas naixen sèns artifici dins lo bosch; y bè aixís com de diversas menas en lo bosch natural las herbas s'apareixen, aixís també en lo bosch social variáts brotan los sentiments d'afinitat, y ab tal riquésa que, tant bon punt un nóu interés moral naix entre un grupo d'hòmens, allí tot d'una hi creix un nóu sentiment. ¡Maravèlla causa véurer com dins d'un test tant xiquét, com es lo còr humá, hi arrele tant bè de Deu d'humàns afectes!

Si dins d'una familia lo jorn es arribat d'un pler ó d'un dol, prompte un definit sentiment á tots los mèmbers d'ella lliga; llurs llágrimas sòn de familia; de familia sòn llurs alaríts de goig; lo suáu calòr de l'amistat pot entonar aquell quadro; mes l'assumpto, l'interès, la causa, los médis, lo fí, ne sòn doméstichs.....

Habéu tingut, quants m' escoltáu, plers ó dóls de familia?

Donchs, si n' habéu tingut,..... estém entésos.

Si un personatge il-lustre dòna s'ánima á Dèu, los sèus conciutadans sènten sa mort de singular manèra, ab bèn distinta forma de com la sènten los demès hòmens que d'ella n'han esmént. « *Bressol del mal-lograt varó,* » 's compláu en anomenarse sa ciutat nativa y cada volta que un dels fills d'ella, trepitjant llunyanas terras, sènt

parlar ab entusiasme d' aquell son preclar conciudadá, lo cór li experimenta aquella cértá dòlsa esgarrifansa que constrènyént lo fòndo del pit, s' exprèm per las palpebras en llágrimas d' orgullòsa tendrésa.

¿Recordáu, quants m' escoltáu, si alguna vegada eix sentiment de ciutadania vos ha conmogut? Fills de Vich, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Balmes? Fills de Puigcerdà, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Piguillem? Fills de Sallent, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Torres Amat? Fills de Reus, sabéu lo que sentiú quánt se us parla dels Bofarulls?....

Donchs, si tots ho sabéu,..... estém entésos.

Si en una guerra de nació á nació la bandera dels nostres guanya la victoria, ¡quins himnes patriotichs no arrenca lo sentiment nacional á nostres pits! quinas protèstas al mitj del cívich goig, d' olvidar tota dissensió de partit, tota malvolensa entre los nats dintre d' est clós polítich qu' en dihém Espanya!

Recordáu, quants aquí sòu, l' efecte que 'ns produhí la nova de l' entrada de las tròpas nacionals á Tetuán? ¿Teníu present aquell burgit dels carrers, aquell rebombóri dels atabals, aquell retruny dels canòns, los cants, las músicas, l' inquiet ondeig dels domassos, l' incessánt esvoletéch dels gallardets y l' infantina alegria ab que tots los espanyols nos abressábam en la via pública, com si tots fòsem antichs companyons per llarchs anys separats?.....

Donchs, si ho teníu present,..... estém entésos.

Si un dia possible fòs que 'ls sérs conscients qu' en Marte, Vénus, Júpiter, Saturno y demès planetas pot Dèu haber criat per benehir-lo, concertássen ab nosaltres y tot de reunir un gran congrès, á fi de reconéixernos mútuamènt llurs habitants y véurer quín es d' entre 'ls satél-lites del Sol lo qui més crescuda civilisaciò tragina, y en aquell certámen de tal solemnitat fòs per acàs la rassa nostra la qui obtinguès lo premi ¿no comprenéu qu' en aquest Mòn no n' s entendríam de feyna, disposant unas festas terráqueas ahònt, esborradas en un tancar y obrir d' ulls totas las nacionalitats, resoitas totas las diferèncias de casta, unificats tots los interessos, veuríam fónclerse tot lo género humá á la dòlsa alenada d' un sentiment de llinatge, com del Nort los colossals grumulls de glas se fònen al suáu calòr del Sol d' estíu en un mar flúit, sèns alts ni baixos, ni cantells ni duresas?.....

Donchs, si tal comprenéu,..... estém entésos.

Y si, per fí, vinguès un jorn en que la veu Divina, atravéssant

l'immensa polsaguèra de mòns qu'emboyra los espays, cridès á residència á tota criatura capássa d'entèndrer son reclam, al objecte de qu'en bona lluyta 'ns disputéssem un premi ofert á qui mès probas d'amòr sabés donar al Etern Pare y, per gran sort, un fill de qualsevulla planeta del nostre sistema solar se l'emportás,..... ¿no imaginéu quin desgabell de càntichs faría vibrar l'éter nostre nit y dia y quin bè de Dèu de Festa major, quin portènto de Jochs florals no s'habia de celebrar per remembrança cada centuria en lo Sol, en eixa capital dels nostres estats planetaris, en eixa Barcelona de nostra cósmica província, y quin desfèt de reconeixemènts y osculacions de pau y germandat, ventura y gloria, entre las raras y per extrém diversas criaturas que de tota procedència concorreguéssem á aquell indescriptible aplech? ¿No ho veyéu tots aixís? ¿No vos diu l'imaginaciò en eix cas il-lusòri, com ans lo cor us déya en casos reals, que tinch rahò de sobra?

Donchs, si l'esperit doméstich, l'esperit cívich, l'esperit nacional, l'esperit humanitari, constituheixen fèts tant positius que per ells podém admètrer l'esperit trascèndènt, sisquera com á concepte fantástich ¿no es ferse 'l cego ó serho de naixensa empenyarse en negar la positiva existència del esperit de província, que tè com cadascú dels altres las suas rahòns històricas, geogràficas y fisiològicas d'existència y persistència? ¿Cal mès pera regonéixer com un fèt natural, com un dato empírich, la realitat d'est sentiment, cal mès que tenir vista en l'entenimènt y bona fé en lo còr? ¡Ah! Malaventurats los qui de l'una ó de l'altra d'eixas duas prenas faltats estiguen; perque los fèts reals, los fèts empírichs sòn de mal governar, no aguantan injusticias, no comportan l'escarni: sòn com los tréns de vapòr, no s'aturan per ningú y, á qualsevulla que interposat en la via s'empenye en negarlos ó en fern he mófa, li passen pe'l demunt y l'esclafan.

Y nò's pretenga, per art de sutilèsa, fèr créurer á ningú que l'sentimènt de província sia incompatible ab lo sentiment nacional; puig que, com lo sentir no ocupa lloch, pòden bèn bè encabirse dins la casa pairal del cor de l'home tots quants afectes sòn esperit engendre, sèns que jamay entre ells nasca mesquina lluyta. Y aixís observém que quánt algun fort estímolo ne sobrexcita un, llavors tots los demès callan, com possehits de la discreta mira de no robárli lo vigor del ánima, ja que llavors lo necessita tot. Per aixó quánt se 'ns mor algun propi, sembla que tot se 'ns torne sentiment de fa-

mília; quant l' enemich assetja nostra vila natal, sembla que tot se 'ns torne sentiment cívich; quant lo despotisme polítich s' entronisa, sembla que tot se 'ns torne sentiment de provincia; quant l' independència patria s' véu amenassada, sembla que tot se 'ns torne sentiment nacional; y no obstant, sols ho sembla, puig que á tot' hora l' home de còr mantè en potencia tots eixos sentiments d' afinitat y mòlts y mòlts d' altres que la vida social li inspira ab marvellòsa facundia.

Es donchs un fet real l' esperit de provincia y podém y devém mantindre 'l víu, ab tal que dins nostra consciència probat sia qu' est sentiment es laudable; per qual objecte es cosa essencialíssima fèr clara distinció entre l' esperit de provincia, sentiment vital, y lo provincialisme, passió verdaderament suicída.

Tant oposats sòn aquestos dos afectes com la dignitat y l' orgull, la valentía y l' insoléncia, la emulació y la enveja. L' esperit provincial es un afecte gran, pur, sá, discret, seré, fecundo: lo provincialisme es una passió mesquina, confusa, malaltíssa, torpe, frenética, y tant sols apte per engendrar fatuitats, sostenir antipatías y esfonsar en lo ridícul á aquells mateixos que d' ella viuhèn dominats. L' esperit de provincia es un dels grans motòrs d' una civilisació real y positiva; lo provincialisme es la clavilla que trava la roda del progrés. ¿Sabéu que pretén lo provincialisme? Pretén, tancant los ulls á la veritat, que no hi ha en lo món terra millor que la sèva. Y ¿sabéu que vol l' esperit provincial? L' esperit provincial, miránt serènamènt l' estat real de las cosas, vol treballar perque un jorn sa terra sia la millòr del món.

En tant forta diferéncia, en tant essencial oposició com la qu' entre ells mostran eixos dos afectes, cal bè la pena de pararhi compte, no sols perque eixa distinció clara nos tranquilisa sobre la direcció que al nostre sentiment catalá devém donar, en tant que afecte íntim, sino que també per la conducta que devém guardar en sas externas manifestacions; y aixís, donchs, ja que la festa d' avuy es d' aquest sentiment l' ostentació més solémne, est Consistòri, al mitj d' ella, plé d' amòr per nostra nativa terra, de filial respecte vers lo nostre passat y de pairal sollicitud per l' esdevenidòr, condemna terminant y públicamènt lo provincialisme, com enemich lo més temible dels Jochs florals y de la llur nobilíssima tendéncia.

Ara ja, donchs, sabént bè de qué parlém, qué volém, qué defensém sots lo nom d' esperit de provincia; tractantse, com se trac-

ta, d' un sentiment que no sols es positíu sino també laudable, cal fèr observar qu' est esperit tè sa rahò de existéncia y sa lley natural de resisténcia, que 'n són la marca y contramarca de sa perfecta llegalitat.

Quant á lo que pertoca á la rahò d' existéncia del esperit provincial, es tant clara rahò y tant práctica, que sols un enteniment emboyrat per una erudició teorética la pot desconéixer. Si ls hòmens fòsem merament sèrs espirituals, tots seríam uns, puig que tots sòm iguals en quant á las poténcias de l' ànima; mes comsevulla que estém composts d' ànima y de cós, resultém tots diversos per las desiguals resisténcias que náixen de la terra, mare de nostres ossos, mare de nostras carns, mare de la sanch de nostras venas, mare que ab tant várias qualitats com ofereix en los distincts endrèts de sa gegantésca falda, cria diferents las rasses, cria dessemblants los pobles que hi creixen á son calòr.

De tant portentosa varietat resulta en cada poble un genial característich dins lo qual se contènen qualitats excel·lènts, que súrten de las poténcias de l' ànima còm qui díu per las esquetxas que li presta l' cós, y qualitats viciòsas que resultan de las resisténcias que l' cós oposa á l' ànima. Obligat está, donchs, tot poble, senyòr com es de son lliure arbitre, á dedicarse al conréu d' aquella part de sòn natural que, per rahò d' esser bona, es agradable á Dèu y útil á las demès rasses, trobant al propi temps en esta empresa la millòr correcció de l' altra part que, per ésser defectuòsa, porta perjudici á ell y á tothom. Aixís y sols aixís pot un poble sonar com afinada tecla, de l' Univèrs en la divina armonía.

Nosaltres, los cataláns, sòm lo que sòm, per esta aymada terra que n's fá la vida. Traballantne uns terrossos que n's vénen mòlt car lo pá; tenínt, en lloch de suáu brisa, los subtáts esbufechs de la tramontana, per regadíu desatinats torrents que ó nos fan patir set ó 'ns anègan la cullita y la cabanya, y, per tot espectacle, inmensos xaragalls, ensolsayadas penyas, márges rogénchs, guarnits de mal humorats esbarsèrs y d' esquerpas adzavaras, ramblas aixutas, serrals erms ahònt las cabras ab prou feynas hi troban escardots y gatasas, y, al mitj de tot, Montserrat, grave y magestuòs com ell sol, mes també com ell sol resech y aspre, verdader signe heráldich de la nostra condició, nòs criám los fills de Catalunya, com si Dèu, nit y dia, nos diguès á l' orella: « Tè catalá; aconhortat d' eixa terra; es-tímala y trabállala si pots; y si no pots, púgas: que per aixó tèn

» voluntat; y en premi de ta victoria en ta lluyta envérs los elements
» que t' rodejan, tú serás esforsat de cór, recte d' intents, seré d'
» ánimo, madúr de reflexió, curt de paraulas, diligent de mans, sé-
» rio de ton semblant, tendre d' entranyas, rich d' imaginaciò, mes
» no d' una imaginaciò de fullaraca d' il-lusions aigualidas, sinò d'
» una imaginaciò robusta y olorosa com de criatura de secá que Jo
» t' he fet; serás, per últim, fidel ab tos amichs, fera ab los ene-
» michs de ta patria, aymadòr de la Ciéncia, admiradòr del Art;
» apassionát de l' Industria, moralisát per los mateixos suors que tòn
» pa t' costa, y propéns, ab tot y ésser los turòns de ta terra roca vi-
« va, á sentir, lluny d' ells, aquella negra anyoransa que, després
» de córrer món, te farà retornar á ta patria pera morir dòlsament
» en brassos de tos fills y tos germáns. Aconhórtat, donchs, de ta ter-
» ra nativa; y estímala y trabállala, qu' en serás ben respectat com un
» dels més forts y estimables elements de la naciò espanyola..... »

Y aquí teniu, Excel·lentíssim Senyòr, la rahò d' existéncia de 'l nostre caràcter, que viu de la sava que de la terra xupa, y que, circulant per nostras venas, nos infundeix est sentiment d' afinitat provincial al qual devém nostra preclara historia, nostre honrosíssim present y lo dret á l' esperansa d' un esdevenidòr, més gloriòs tal volta.

Sí; l' esperansa, perque es lley del Univers l' esperansar, y per aixó l' esperit catalá tè, com tot sèr natural, nò tant sóls sa rahò d' existéncia sinò qu' á més á més sa forsa de resisténcia, que li fòu imposada com lley. En aquest món cap criatura naix muda; tot tè expressió, tot parla, sisquera per llansar un crit de propia defensa, un alarit de resisténcia á la sua destrucciò. ¿Sabéu qué diu la pacien- ta enclusa quant resisteix los cops del mall? Donchs diu: « ¡Ey! no m' destrósses! » ¿Sabéu qué diu lo subtil ayre quant la vara de jònch lo fa brunzír? Donchs diu: « ¡Ey! no m' escàmpes! » ¿Sabéu qué diu lo solitari pí quant òsca y esmussa la destral que fereix sas rehi- nòsas fibras? Donchs diu: « ¡Ey! no m' estelles! » ¿Sabéu qué diu lo tendríssim aucellet quant pessiga los dits del bordegás que sèns pietat l' esclavisa? Donchs diu: « ¡Ey! no m' mates! » ¿Sabéu, final- ment, qué diu Catalunya al Estat cad' any en semblant dia? Donchs li diu: « ¡Ey! no m' ofegues! Mana, governa, en bon' hora, dins » los límits moráls de ta política jurisdicció; demánam sacrificis de » diners, d' intel·ligéncia, d' activitat, de sanch, pe 'l bè comú; mes » dèixam lliure en lo que puch y déch y vull ésserne per mon dret

» natural. » Y sinò, Excel·lentíssim Senyòr, ahont aniriam á parar, sí, per virtut d' esta lley, cadascú no cuydés de sa propia conservació en est món d' incessant lluyta del físich contra lo físich, del moral contra lo físich y del moral contra l' moral? ¿Caldria, per ventura, que cada sèr entreguès sa propia defensa á son natural antagonista? Si, per exemple, los Reys se fan demócratas, ¿quí serà realista per compte d' ells? y si l's pobles s' aficionan á las cadenas, ¿quí quàn la llibertat perille, cuydará d' alsar lo crit de *llibertat*? ¿No es Castella l' autora d' aquell ditxo que diu «*que cada palo aguante su vela*?» Donchs, quede descansada; que Catalunya, per sa part, es prou parpal per tenir ferma la seva vela propia; y endavant sempre en esta naturalíssima lluyta de noble emulació, que Dèu consent, que Dèu vol, que Dèu imposa, y en la qual arribarém allá hont podrém: y ¡campe qui puga!

Veheus aquí, donchs, resumint en breus paraulas tot lo abans dit, que l' sentiment de provincia es, nò tant sols un fet, sino, ademès un fet laudable que proclamár pot, á la llum del mitj dia, sa rahò d' existència y sa lley natural de resistència.

Demostrat tot aixó ¿caldrá probar que 'ls Jochs florals són d' eix sentiment, nò ja l' expressió de fet (cosa abans convinguda), sino l' expressió més natural y adequada? ¿No fòra bèn ociòsa semblant demostració? ¿Qué més propi pera cantar un poble la sua vitalitat que la sua llengua mare, qu' es la sava de sa terra, l' aròma de sas brisas, lo tó y la llum de són cel? ¡La llengua mare dihéu! La llengua mare es colcom de més que la méra expressió de las ideas: la llengua mare es l' alé de l' ànima, es l' expressió sintética del nostre genial. La boca de l' home es com la boca del canò; dona del' que tè dintre, perque altra cosa no pot ésser; y aixís com lo canò, al estampir, vomita, entre vapòrs, la llum, lo foch y la forsa de la pólvora que s' contè en sa cambra, aixís també l' home, al parlar naturalment, exala per sa boca, emboltas en l' alè del pit, la llum del enteniment, lo foch del sentiment y la forsa de voluntat de l' ànima. La paraula espontánea no tè tant sóls sa lògica: tè sa música: tè son efícas impuls, y en cada llengua fidelment retrata lo grau, la mena, las proporcions, las tendéncias d' eixas tres facultats, dins la rassa que la parla, perque ella es lo esclat naturalíssim de son real sèr.

*
* *

Cantáu , donchs , trovadors , en llengua llemosina , las gestas dels nostres avis , la fé del vostre pit , la sèns parella hermosura de la donsella aymada , y quants altres objectes encèngan vostre geni , comógan vostre cor : puig que méntres los Jochs florals sian de fet serán de dret , tota vegada que l' debér de víurer naix del fet d' existir .

Cantáu sèns parar , ni menys baixar la veu per res del món ; y á qualsevulla qu' en sò de desdeny vos diga que cultivéu un dialecte y nò un idioma , replicáuli qu' eixa distinció filològica , que dins y tot de sòn terreno donaría mòlt que dir , á res tréu cap dins del fet nostre , puig qu' una mateixa llengua , tal com ella sia , pot valér per idioma ó per dialecte segons la sort política del lloch hònt es parlada y que , en tot cas , lo essencial perque no mória , es no deixarla morir .

Esforsáuvos en fèr entèndrer que l' conréu de la llengua catalana no implica la pretensió d' imposarla á ningú directament . Jamay s' es vist , ni en tèmps del dret de conquesta , qu' un poble s' en proposès una per sòls lo pler d' imposar sa llengua al poble vensút . Nò : los pobles póden comètrer erròrs , mes may criaturadas . La lluyta de poble á poble , tantost armada , tantost de benigna emulació , tè per causa final la sét de supremàcia , l' afany d' imposició de son caràcter ; y , en eixa empresa , la llengua no s' comunica com qui aplica una cosa per sobreposició , sino que s' transmet per influència com qui empelta un arbre ; y , si no fòs perqu' est discurs no ho comporta , vos faría sentir lo regust de catalá que lo parlar crioll de las Antillas vá prenent , lo propi que la literatura de segòn ordre d' Espanya , y l' mateix *Diccionari de l' Academia espanyola* en sas progresivas y obligadas concessions , pe 'l sol fet de l' influencia positiva de la nostra superior activitat .

¡ Oh estimables trovadors ! Si tòtas las demès provincias , germanas nostras , tinguéssen , nò Jochs florals , sinò viva la mare d' ells , qu' es la forsa d' esperit provincial que tenim nosaltres y lo vigor social qu' ella nos dona , en ben pochs llustres formar veuriam , per un urdit de Nort á Mitjorn y una trama de Llevant á Ponènt , tal teixit d' influèncias dels diversos llenguatges ibèrichs , que , obligant al castellá á abandonar sòn actual predomini , faría reixir ab general aplauso la vera llengua nacional , l' idioma espontáneo dels habitants d' Espanya ; mil vegadas millòr , perque fòra la mès lligítima expressió de la naturalesa hispana col-lectiva ! Llavòrs sí que serían mès dialectes las diferéntas varietats provincials !... »

Per tant, fills de las Musas, no paréu vostres cants: mes,..... al cantar, prenguéu, si us plau, per norma, las veritats que dels abans esclarits principis déu deduhir tota rahò seréna.

Abans de tot, reflexionáu que d' esta festa l' element literari no'n constituheix lo *fi*, ni sisquera lo *medi*, sino tant sóls lo *modo* de realisar lo dit *fi*, qu' es presentar al món la fé de vida de la nostra rassa: y que, per consegüent, mala feyna fariám de pretender demostrar que avuy per avuy existím sí, per gran proba, nos posábam á cantar en llengua enmatllevada als nostres avis. Reparéu qu' una cosa es cantar las gestas dels cataláns passats y altra mòlt diferent cosa es cantarlas en lo llenguatge del tèmps en qu' ells visquéren: tant sóls los pobles morts parlan llengua antiquada: los vius la mudan sempre; la mudan com sas plòmas los aucells, á poch á poquet, sèns quedar-ne may nusos y sèns cambiar per sa muda lo sér que n' es vestit: la mudan perque *la viuhèn*, si m' es lícit lo terme; y, perque la viuen, son cambi es freqüent. Observáu que Italia, precisament perqu' encara viu, ja no parla com Dante ni com Petrarca; que Fransa, precisament perqu' encara viu, ja no parla com Molière ni com Racine; que Inglaterra, precisament perqu' encara viu, ja escriurer no pot com Spencer y Shakespeare escrivían; que á Castella, en fi, precisament perqu' encara viu, ja ni parlar ni escriurer li es permés en la forma que l's Cervántes y 'ls Calderòns y tánts altres clássichs de sa hermòsa llengua ho feren.

No cregáu, per aixó, qu' est Consistòri vos aconsella cantar, com se sol dir, *en catalá del qu' ara s' parla*. Próu il-lustrats sòu per no dubtar de que nostre consell es fill de reflexió madura. Enguany, com fá vint sigles, y aquí com per tot arréu, lo llenguatge se 'ns mostra dividit en dos estats ó brassos: l' un, lo vulgar, mòlt usat en las ciutats de mès trafech y compost de runas de la velluria y polsa-guèra de vehinas naciòns; l' altre, lo literari, arquitectònicament construhit y sabiament depurat, segons lo géni del país posat en relació ab la sua época. Féuvos, donchs, cárrech de que *l' nostre amistos consell no pretén que cantéu en catalá vulgar del qu' ara s' parla, sino en catalá literari del qu' ara s' déu parlar*.

Sobre est punt assegurém qu' encara que no tinguéssem de nostra llengua moderns clássichs, y alguns per cert bèn bons, quedarían las ricas y sanas fóns lingüísticas que de totas las planas, concas y montanyas de Catalunya brotan; fóns de bastant doll d' aigua nò sóls pera regar lo jardí de nostra Literatura, sinò encara tamb' pera fer-ne al vehinát oferta dels sobrants de la resclosa.

Aquest treball vosaltres podéu y devéu ferlo: podéu, per vostra il·lustració; devéu, perque posar á tó un idioma, com l'afinar tot instrument, déu ésser cárrech d'aquell mateix que per professió l maneja.

D' aquestas reflexions, fillas, nò del nostre saber (que bona falta n's fá), sinò del nostre amòr de patria que nos bessa del cór, féu-ne, insignes poètas cataláns, l' estima de que la bondat de són fillas fá mereixedòras. Si vos las afilláu, de tant honròsa feta los mantenedòrs d' enguany se 'n sentirán grats tota llur vida:..... y l' cór me diu que no será perdut nostre consell.

Possehit de goig ab esta dòlsa esperansa, ¿déch acás prosseguir? Nò: res me queda ja que dirvos sino que us llanséu á la palestra.

Acostáuvos, donchs, trovadòrs: veníu: cantáu!

Cantáu trovas d' amòr en esta llengua ab que, delintvos de tendresa y sèns mes llum que la celistia, sabéu desde l' torrènt ensisar á la nina que, pit en fora sota la glorieta del clós, transida vos escolta. — Cantáu en esta llengua ab que la vostra mare, tenintvos á la falda, vos revelaba, condensadas com en sa llet sa vida, las sanas veritats del Evangeli. — Cantáu en esta llengua la mès ascética per pregar á Dèu, la mès sevèra pera narrár l' historia, la mès resolta per lo crit de guerra, la mès concísa per los negocis de pau, la mès hermòsa, en fí, perqu' es la nostra!

Cantáu! qu' encara qu' estos Jochs són flòr d' un dia, y mústichs ne caurán los pétalos demá, quedarà depositát dins nostre cor lo pólen fecundant de sos estáms, que sòu vosaltres mateixos; y éll formarà lo germe de novas virtuòsas accions.

Cantáu animats de la vida presént, agraphits á las glorias passadas y ardènts de il·lusiò per nostra esdevenidòra grandesa. No cantéu deturats, no cantéu pas com lo duch, inmòble en lo cím d' escrostonada cornisa; cantáu com l' oreneta, tot volánt, tot fent camí.

Cantáu; que mentre hi ha vida hi ha esperansa y la ferma voluntat de víurer es gran recurs pera no morir.

PATRIA, FÉ, AMOR, junts vos aguardan per delectarse altra volta en vostra inspiració. — ¡Oh! Quánt ditxósos sòu de podér dedicar vostra existència á tant poétichs objectes! Mes ¡qué hi farém, si no á tots nos es dat portar tant alt lo vol! — Jo ¡trist de mí! qu' en m' agitada vida no veig res mès que llástimas, no sento mès que gemechs, ni mès que fredas realitats contemplo, me tinch per bèn

ditxòs solsament d' ésser enguany vostre portér. Veníu, atansáuvos; de bat á bat vos obro lo cancell del palau de vostras glorias; empero..... deturáuvos, dáume encara un instant. — Puig que prompte jo men torn' á prosseguir mon escabrós y desfregat camí, per may més reparéixer dalt d' est puesto tan inmerescut com honròs, á tots, á tots quants m' escoltáu vull fervos un encárrech, que será lo llegat de mon cór catalá:

¡L' any vinént, tal dia com avuy, tornáu!.... ¡no féu pas falta!....

HE DIT.

5 Maig 1872.